

Data: 17.03.2023

Dotyczy: [Rzeczpospolita](#)

USTANOWIENIE ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ A UPRAWNIENIA KORPORACYJNE WSPÓŁMAŁŻONKÓW Z AKCJI

Objęcie lub nabycie akcji imiennych wchodzących w skład ustawowej wspólności majątkowej małżonków przez jednego z małżonków nie powoduje, że po ustaniu tej wspólności drugi współmałżonek może wykonywać prawa korporacyjne związane z tymi akcjami.

Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy – Izba Cywilna w uchwale III CZP 109/22 z 6 października 2022 r.

Tytułowe zagadnienie było rozważane przez Sąd Najwyższy w związku z pytaniem prawnym przedstawionym przez jeden z sądów apelacyjnych:

„Czy ustanowienie prawomocnym wyrokiem sądu rozdzielenia majątkowej między małżonkami pozostającymi w ustroju wspólności majątkowej powoduje, że współmałżonek akcjonariusza, który samodzielnie objął lub nabył akcje imienne wchodzące w skład wspólności ustawowej, staje się również współuprawnionym z akcji i może wykonywać związane z nimi prawa korporacyjne?”.

Pytanie to pojawiło się w związku z rozpoznawaniem sprawy, w której L.G. skierował pozew przeciwko swojej małżonce (G.G.), i spółce, w którym domagał się ustalenia, że czynność (dokonana 25 lutego 2019 r.) wpisu G.G. w księdze akcji imiennych i świadectw tymczasowych spółki jako akcjonariuszki współuprawnionej z akcji tejże spółki na zasadach wspólności majątkowej małżeńskiej z L.G. jest nieważna. Alternatywnie domagał się ustalenia, że G.G. nie przysługuje wobec spółki status akcjonariuszki współuprawnionej obok L.G. ze wskazanych akcji. Zdaniem powoda do wpisu w księdze akcyjnej G.G. jako akcjonariuszki współuprawnionej z akcji, które zostały nabyte na skutek złożenia przez niego oświadczeń woli o ich objęciu, doszło z naruszeniem art. 341 § 1 kodeksu spółek handlowych (KSH). W jego ocenie nie jest właściwe przypisywanie pozwanej G.G. statusu akcjonariusza. Przyznał zarazem, że co prawda akcje zostały objęte za środki pochodzące z majątku wspólnego (za wiedzą i zgodą G.G.), ale tylko on złożył oświadczenie o ich objęciu.

G.G. wniosła powództwo wzajemne. Zażądała ustalenia, że ona i L.G. są współuprawnieni z akcji tak materialnie, jak i formalnie na zasadzie wspólności majątkowej małżeńskiej z dniem 7 lutego 2019 r. W uzasadnieniu pozwu wzajemnego podkreśliła, że ze względu na okoliczność, iż nabycie akcji nastąpiło ze środków pochodzącym z majątku wspólnego jej i L. G., należy przyjmować, że są to składniki tego majątku. Każde z nich jest zatem legitymowane materialnie z akcji. Argumentowała, że jeżeli osoba legitymowana materialnie (w tej sytuacji ona) zgłosi wobec spółki wolę wykonywania praw z akcji stanowiących składnik jej majątku, to spółka akcyjna powinna dokonać stosownej adnotacji w księdze akcyjnej i przyznać jej status akcjonariusza.

G.G. zwróciła się do zarządu spółki (którego prezesem był nieobecny w tym czasie L.G.) o wpisanie jej do księgi akcyjnej jako współuprawnionej z akcji (na zasadach wspólności majątkowej małżeńskiej), a jej wniosek został uwzględniony.

Powód (działając jako prezes zarządu spółki) konsekwentnie kwestionował zasadność ujawnienia pozwanej w księdze akcyjnej jako osoby współuprawnionej z akcji. Oceny tej nie zmieniła okoliczność, że na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Słupsku z 6 września 2019 r., ustanowiono rozdzielną majątkową między nim a G.G. z dniem 8 marca 2019 r. Z kolei zdaniem pozwanej, w związku z ww. wyrokiem, do stwierdzenia, kto jest akcjonariuszem niezbędne jest uwzględnienie skutków wynikających ze zmiany charakteru współwłasności nabytych akcji.

Sąd pierwszej instancji uznał, że nie ma podstaw do ujawnienia G.G. w księdze akcyjnej spółki jako osoby współuprawnionej z akcji wraz z L. G. W ocenie sądu okręgowego powyższego podejścia nie modyfikuje fakt, że między małżonkami powstała rozdzielną majątkowa, tj. nie ma wpływu na stosunki prawne nawiązane przez małżonków (samodzielnie lub łącznie). Odnosi się wyłącznie do relacji wewnętrznej między małżonkami w ten sposób, że prowadzi do przekształcenia wspólności majątkowej małżeńskiej we współwłasność w częściach ułamkowych.

Sąd drugiej instancji zdecydował się przedstawić pytanie prawne Sądowi Najwyższemu. Analizując przedstawione zagadnienie Sąd Najwyższy uznał, że kluczową dla uzyskania statusu akcjonariusza jest chwila objęcia akcji. Późniejsze zdarzenia prawne nie mają znaczenia. Po pierwsze, akcje może objąć tylko jeden z małżonków, wówczas wyłącznie on uzyskuje status akcjonariusza pomimo, że akcje objęte są reżimem ustawowej wspólności małżeńskiej. Po drugie, nic nie stoi na przeszkodzie aby akcje objęli oboje małżonkowie i w takiej sytuacji oboje traktowani są jako akcjonariusze, którzy mogą wykonywać prawa z akcji. Należy jednak oddzielić prawa korporacyjne od praw majątkowych – w skład majątku osobistego małżonka będącego akcjonariuszem wchodzi prawa korporacyjne, a w skład majątku wspólnego – prawa majątkowe. Znajduje to potwierdzenie w poglądzie dominującym w doktrynie. Dlatego też sama w sobie okoliczność zniesienia wspólności ustawowej małżeńskiej, której skutkiem jest przekształcenie wspólności ustawowej małżeńskiej we współwłasność w częściach ułamkowych nie ingeruje w sferę wykonywania praw korporacyjnych akcjonariusza i nie może doprowadzać do „aktywowania” statusu akcjonariusza przez małżonka, który nie był stroną ww. czynności. O uzyskaniu statusu akcjonariusza i jego prawie do wykonywania uprawnień korporacyjnych decyduje chwila i akt objęcia lub nabycia akcji, a nie okoliczność pozostawania we wspólności majątkowej małżeńskiej. Tym samym na zmianę tego statusu nie wpływa prawomocne zniesienie wspólności ustawowej małżeńskiej. Skutek w postaci przyznania akcji i uzyskania statusu akcjonariusza można wiązać dopiero z dokonaniem podziału majątku dorobkowego małżonków.

ZDANIEM AUTORKI

W tej sprawie należy się zgodzić zarówno z sądem okręgowym, jak i z Sądem Najwyższym. Obecnie nie funkcjonują już księgi akcji imiennych i świadectw tymczasowych, które zostały zastąpione rejestrami akcjonariuszy, ale zasady wykonywania praw korporacyjnych z akcji w zestawieniu z prawami majątkowymi do nich nie uległy zmianie. Omawiane orzeczenie może być zatem przywoływane również na gruncie znowelizowanych przepisów.

Zajęte przez oba sądy stanowisko nie powinno dziwić, ponieważ (choć niekoniecznie w kontekście wspólności majątkowej i jej ustania) prezentowane jest ono od lat, choćby w zakresie realizowania uprawnień z akcji po ich zbyciu. Mianowicie uznaje się, że brak wpisu do księgi akcyjnej (rejestru akcjonariuszy) nowego akcjonariusza powoduje, że pomimo ważnego zbycia akcji imiennej dotychczasowy akcjonariusz – będąc cały czas wpisanym do księgi akcyjnej (rejestru akcjonariuszy) – pozostaje uprawnionym i zobowiązanym wobec spółki akcyjnej. Wskazuje to wprost na fakt niezależności sfer uprawnień materialnych i korporacyjnych, co z kolei nie pozwala na przyjęcie konkluzji odmiennej, niż prezentowana w omawianej uchwale.

Agnieszka Bonclawek, radca prawny w [warszawskim biurze Rödl & Partner](#)